

Szepes Mária: A vörös oroszlán (Vígshírház)

Idő 90 perc, szünet nélkül

- egy misztikus regény monodrámája változata -

Szepes Mária 1946-ban megjelent regénye néhány hónap után zúzdába került, mint veszedelmes, felforgató irodalom. A kimentett néhány példány azután kézről kézre járt évtizedeken át; tiltott gyümölcsként élvezték azok, kik hozzájuthattak, de a mű így is kultuszregénnyé vált.

A könyv alaptémája egy elixír, maga a Prima Materia, amely halhatatlanná tesz. A történet 1535-ben indul, és háromszáz évvel később ér véget. Újabb és újabb életeken és halálokon át követhetjük végig egy nyughatatlan lélek reinkarnációs fejlődéstörténetét.

Venczel Vera számára a vígszínházi színpadi változatot a rendező, Bodor Böbe, és a drámaíró-dramaturg, Lőrinczy Attila készítette el.

trónustól Trónusig

Képtelen, de tiszteletreméltó vállalkozásnak tűnik Szepes Mária kultikus regényének, A vörös oroszlánnak színpadi bemutatása. Mitől és hogyan tud érvényes előadásként megélni egy misztikus regény, amely olvasva is nehezen adja magát, belső értelmét, s jobbra csak a „sztorival” elégíti ki a tudásra, azt ne mondjam, az örök élet italára szomjazó „famulusokat”, a végtelen átalakulás más-más szögletében állomásozókat? Ahogy Szepes Mária fogalmaz: célja, hogy érdekesen írjon, hogy senkit ne untasson, és valóban, a transzcendens vonatkozásai miatt 1947-ben bezúzott (kimenekített példányokban mégiscsak terjedő) mű egy felszíni intellektussal viszonylag könnyen megragadható emberi leszületés-fűzéken vezet végig, egészen a mágussá válásig, a világok birtoklásáig. Érti, és úgy érti, akinek és ahogy értenie kell. Recept nincs, kész elixír nincs.

A Víg házi színpadának majdnem-közepén trónus magasodik, a tetején apró, madárcsontú teremtmény, feketében, maga köré csavart vörös palástban. Az egykori tiszta bájt és finomságot ráncok nehezítik-szabják egy sokat élt ember szörnyűségesen gyönyörű arcává. Életről életre mássá – ahogy a külsőségekben megmutatkozó tudás, az általa szerezhető pénz, hatalom, és siker, vagyis a kézzel fogható arany majd belsővé, örök és kiolthatatlan szellemi világossággá alakul. A rendező, Bodor Böbe, illetve Lőrinczy Attila dramaturg mindent ennek a csepp embernek, egy színésznőnek az erejére bíz, merthogy a Szepes regényéből írt szövegek könyv (voltaképp a regény is) átváltoz(tat)ásra váró matéria, érdekes spirituális úti-beszámoló, de nem a transzmutáció maga.

És itt el is érkezünk a monodrámák műfajához. A színész egyedül van a színpadon, nincsenek kollégák felől érkező segítő impulzusok, csakis önnön érzései. Nincs végszó, ami kisegít, csak a saját maga számára tagolt, belsőleg strukturált szöveglabirintus. Nincs pihenő, nincs jelenetek közti átállás, csak kilencvenpercnyi feszült koncentráció. A vetített kép, a festett portré-alakok, a video-montázs, a világítás és a zene mind ott játszik ugyan, „tölti a színpadot”, de igencsak kevésbé meggyőző művészi erővel. Sőt, a nagy transzmutáció pillanataiban még az is

megtörténik, amitől egy néző az előadás első percétől fogva jogosan tarthat: a zene és a kép elrepít a bulvár-spiritualizmus delfinhangú (asztrál)óceánja fölé, megsejdtítjük az ezo-honlapok, asztro-programok, boldogság-könyvek, mosoly-országok és angyal-kártyák talmi elixírét: a spiritualizmussal álcázkodó kőkemény materializmust. Szerencsére, vannak visszafogott, aprócska jelek, melyek nem a magazin-beavatottak ismereteire és esztétikájára apellálnak: ilyen a nyakban lógó nagyító lencse, mely követve gazdája mozgását, élesen bele-belenéz a nézőtérre ülők szemébe, vagy a falakon szökteti a tükrözött fényt; s bár a színek használata nem tűnik következetesnek és kicsit sem karakterisztikus, ilyen talán a mesélő viselte violaszín cipő. (Mert a viola az a szín, mely belemerül a sötétségbe, átváltozásra készen.) De színek, hangok, video-hókuszpókuszok minden eltaláltsága és félresikerültsége jelentőségét veszti az inspirált színészi játék mellett. Nincs egyetlen idegen hang, minden szavát megdolgozza, belülről tölti, színezi: gonosz a birtokolni vágyott tudás hiányától és félelemmel teli, vágyódó és elbukó, új erőre kapó és bizonyosságot szerzett. S miközben évszámról évszámra előbbre jutunk a történetben, miközben mesélünk „színházat csinál”, úgy válik egyre nyilvánvalóbbá a színész szellemi valósága, önnön most-jának borzongató átélése. Vagyis, hogy a szöveg „csak” az estéről estére történő átváltozás előre megírt „apropója”.

Hogy mikor történik meg (s majd a premiért követően is így lesz)? Nem akkor, mikor a történetben arra a pontra jutunk, s nem is akkor, mikor a relaxációs-tréning zene felcsendül, s ő lehunyt szemekkel moccanatlanul várakozik. Hanem mikor felgyulladnak a fények, s két férfi leemeli Venczel Verát a trónusról, hogy fogadja a tapsot és végre megmozgathassa elgémberedett tagjait A vörös oroszlán mono-színpadán. Akkor, ott megsejthető valami csipetnyi a mágiából, a színészből, aki egy egész előadást küzdött végig, ki- és bevárva a megszerezhető tudást. S miről másról, ha nem erről ír Szepes Mária... az átváltozás képességéről, a kitartásról. Az önfegyelemről és a türelemről.

Szoboszlai Annamária